Eiropas Parlaments
2019-2024

Ārlietu komiteja

2023/2106(INI)

14.9.2023

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par ES stratēģiju Vidusāzijai
(2023/2106(INI))

Ārlietu komiteja

Referents: *Karsten Lucke*

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

PASKAIDROJUMS 3

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 4

PASKAIDROJUMS

Vidusāzija ir Eiropas Savienībai stratēģiski svarīgs reģions. ES iesaistīšanās sadarbībā reģionā ir balstīta uz 2019. gadā pieņemto Vidusāzijas stratēģiju, kurā galvenā uzmanība pievērsta noturības, labklājības un reģionālās sadarbības veicināšanai.

Kopš stratēģijas pieņemšanas šo reģionu ir ietekmējuši nozīmīgi ārēji faktori, piemēram, Krievijas nelikumīgais agresijas karš pret Ukrainu, talibu nākšana pie varas Afganistānā un Ķīnas globālās ambīcijas, kā arī iekšējā nestabilitāte, proti, vardarbīgie nemieri Kazahstānā 2022. gada janvārī, vardarbīgas represijas pēc protestiem, kas bija notikuši Tadžikistānas Kalnu Badahšānas autonomajā apgabalā 2021. gada novembrī un 2022. gada maijā un Uzbekistānas Karakalpakstānas Republikā 2022. gada jūlijā, kā arī atkārtotas sadursmes pie Kirgizstānas un Tadžikistānas robežas.

Ziņojuma mērķis ir pievērsties iespējām un izaicinājumiem attiecībā uz ciešāku ES un Vidusāzijas sadarbību globālo un reģionālo ģeopolitisko pārmaiņu kontekstā.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par ES stratēģiju Vidusāzijai
(2023/2106(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Komisijas un Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos 2019. gada 15. maija kopīgo paziņojumu "ES un Vidusāzija: jaunas iespējas ciešākai partnerībai" (JOIN(2019)0009),

– ņemot vērā Padomes 2019. gada 17. jūnija secinājumus par jauno ES stratēģiju Vidusāzijai,

– ņemot vērā Komisijas un Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos 2018. gada 19. septembra kopīgo paziņojumu "Eiropas un Āzijas savienojamība — ES stratēģijas pamatelementi" (JOIN(2018)0031),

– ņemot vērā Komisijas un Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos 2021. gada 1. decembra kopīgo paziņojumu "*Global Gateway*" (JOIN(2021)0030),

– ņemot vērā rezultātus, kas gūti ES un Vidusāzijas ārlietu ministru 18. sanāksmē, kura notika 2022. gada 17. novembrī Samarkandā un kurā galvenā uzmanība tika pievērsta kopīgu problēmu risinājumu meklēšanai,

– ņemot vērā Vidusāzijas valstu vadītāju un Eiropadomes priekšsēdētāja kopīgo paziņojumu presei pēc otrās reģionālās augsta līmeņa sanāksmes, kas notika 2023. gada 2. jūnijā Čolponatā,

– ņemot vērā Padziļināto partnerības un sadarbības nolīgumu starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Kazahstānas Republiku, no otras puses[1],

– ņemot vērā Partnerības un Sadarbības Līgumu par partnerības izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Kirgizstānas Republiku, no otras puses[2],

– ņemot vērā Komisijas 2022. gada 13. jūnija priekšlikumu Padomes lēmumam par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Padziļinātas partnerības un sadarbības nolīgumu starp Eiropas Savienību, no vienas puses, un Kirgizstānas Republiku, no otras puses (COM(2022)0277 final),

– ņemot vērā Partnerības un sadarbības nolīgumu, kas izveido partnerību starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Tadžikistānas Republiku, no otras

[1] OV L 29, 4.2.2016., 3. lpp.
[2] OV L 196, 28.7.1999., 48. lpp.

puses[3],

– ņemot vērā Partnerības un sadarbības nolīgumu par partnerības izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Uzbekistānas Republiku, no otras puses[4],

– ņemot vērā rezultātus, kas gūti ES un Vidusāzijas savienojamības konferencē, kura notika 2022. gada 18. novembrī, otrajā ES un Vidusāzijas Ekonomikas forumā, kurš notika 2023. gada 18.–19. maijā, ceturtajā ES un Vidusāzijas pilsoniskās sabiedrības forumā, kurš notika 2023. gada 10. martā, un septītajā ES un Vidusāzijas augsta līmeņa konferencē par vidi un ūdens resursiem, kurš notika 2023. gada 23.–24. februārī,

– ņemot vērā ES finansēto Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas veikto pētījumu "Ilgtspējīgi transporta savienojumi starp Eiropu un Vidusāziju", kurš tika publicēts 2023. gada 30. jūnijā,

– ņemot vērā 2022. gada 7. novembrī parakstīto ES un Kazahstānas saprašanās memorandu par stratēģiskas partnerības izveidi izejvielu, akumulatoru un atjaunīgā ūdeņraža jomā,

– ņemot vērā cilvēktiesību dialogu ar Vidusāzijas valstīm rezultātus,

– ņemot vērā iepriekšējās rezolūcijas par Kazahstānu, Kirgizstānu, Tadžikistānu, Turkmenistānu un Uzbekistānu,

– ņemot vērā Reglamenta 54. pantu,

– ņemot vērā Ārlietu komitejas ziņojumu (A9-0000/2023),

A. tā kā kopš ES stratēģijas Vidusāzijai pieņemšanas 2019. gadā šo reģionu ir ietekmējuši nozīmīgi ārēji faktori, piemēram, Krievijas nelikumīgais agresijas karš pret Ukrainu, talibu nākšana pie varas Afganistānā un Ķīnas globālās ambīcijas, kā arī iekšējā nestabilitāte, proti, vardarbīgie nemieri Kazahstānā 2022. gada janvārī, vardarbīgas represijas pēc protestiem, kas bija notikuši Tadžikistānas Kalnu Badahšānas autonomajā apgabalā 2021. gada novembrī un 2022. gada maijā un Uzbekistānas Karakalpakstānas Republikā 2022. gada jūlijā, kā arī atkārtotas sadursmes pie Kirgizstānas un Tadžikistānas robežas;

B. tā kā Vidusāzija ir Eiropas Savienībai stratēģiski nozīmīgs reģions drošības, savienojamības, enerģijas un resursu diversifikācijas, konfliktu risināšanas un daudzpusējas, uz noteikumiem balstītas starptautiskās kārtības aizstāvības ziņā;

C. tā kā padziļināti partnerības un sadarbības nolīgumi (PPSN) ir jaunas -paaudzes nolīgumi, kas ir stūrakmens ES sadarbībai ar Vidusāziju;

D. tā kā 2022. gada 27. oktobrī Astanā notika pirmā ES un Vidusāzijas līderu sanāksme, kam sekoja otrā šāda sanāksme 2023. gada 2. jūnijā Čolponatā; tā kā 2024. gadā tiek plānota vadītāju augstākā līmeņa sanāksme; tā kā šīs sanāksmes ir ES un Vidusāzijas

[3] OV L 350, 29.12.2009., 3. lpp.
[4] OV L 229, 31.8.1999., 3. lpp.

attiecību tālāka institucionalizācija un papildina esošo reģionālo dialogu un platformu darbu,

ES iesaistīšanās sadarbībā ar Vidusāziju

1. uzsver, ka gan ES, gan Vidusāzija saskaras ar dziļām globālām un reģionālām ģeopolitiskajām pārmaiņām un tas rada tām būtisku stimulu iesaistīties ciešākā savstarpēji izdevīgā sadarbībā; mudina ES pastiprināt iesaistīšanos sadarbībā ar Vidusāziju, ņemot vērā reģiona ģeostratēģisko nozīmi; atzinīgi vērtē pieaugušos augsta līmeņa kontaktus starp ES un Vidusāziju, jo īpaši Vidusāzijas valstu vadītāju un Eiropadomes priekšsēdētāja tikšanās, kā arī ES īpašā pārstāvja Vidusāzijā darbu; atzinīgi vērtē ieceri pieņemt kopīgu ES un Vidusāzijas ceļvedi, lai veicinātu dialogu un sadarbību konkrētās jomās; mudina ES turpināt veicināt politiskās un ekonomiskās reformas, kas stiprina tiesiskumu, demokrātiju, labu pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu;

2. norāda, ka Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir vājinājis Krievijas pozīciju šajā reģionā un ir pamudinājis Vidusāziju īstenot sadarbību ar citiem dalībniekiem un ka šie dalībnieki ir pastiprinājuši sadarbību ar Vidusāziju; uzsver, ka ES būtu jāizmanto šī iespēja un jāveicina savstarpēji izdevīga sadarbība;

3. atzīst, ka Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tā sekas rada gan problēmas, gan iespējas Vidusāzijas valstīm, kuras tradicionāli ir uzturējušas ciešas attiecības ar Krieviju; pauž dziļas bažas par to, ka Vidusāzijas valstis apiet ES sankcijas pret Krieviju, kuru mērķis ir apturēt karu Ukrainā; aicina Vidusāzijas valstu iestādes, jo īpaši Kazahstānu, Kirgizstānu un Uzbekistānu, cieši sadarboties ar ES, jo īpaši ar ES sankciju sūtni;

4. atkārtoti uzsver, ka pastiprinātas partnerības un sadarbības nolīgumi pilda būtisku lomu kā satvars sadarbībai ar Vidusāzijas valstīm; ar bažām norāda, ka PPSN ar Kirgizstānu, par kuru sarunas tika pabeigtas 2019. gadā, joprojām nav parakstīts; aicina Padomi un Komisiju atrisināt neatrisinātos jautājumus un nekavējoties parakstīt PPSN ar Kirgizstānu un Uzbekistānu, lai Parlaments varētu īstenot savas prerogatīvas attiecībā uz šo nolīgumu ratifikāciju; uzsver — tas, ka pēc sarunu noslēgšanas nav parakstīti šādi nolīgumi, ļauj šaubīties par ES kā globāla dalībnieka uzticamību;

Reģionālā sadarbība

5. uzsver milzīgo potenciālu, ko sniedz savstarpēji izdevīga sadarbība ilgtspējīgas attīstības, savienojamības, enerģētikas, kritiski svarīgo izejvielu un drošības jomā, jo Vidusāzija ir būtiski svarīgs reģions savienojamībai starp austrumiem un rietumiem; uzsver — lai *Global Gateway* gūtu panākumus, ES ir ar darbiem jāapliecina savi vērienīgie plāni un jāmobilizē līdzekļi; uzsver, ka ir svarīgi attīstīt Kaspijas jūras koridoru kā alternatīvu savienojumu starp Āziju un Eiropu un strādāt pie tā, lai piesaistītu investīcijas un likvidētu sastrēgumpunktus, kas konstatēti Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas veiktajā pētījumā;

6. norāda uz Vidusāzijas valstu ilgstošajām ciešajām attiecībām ar Afganistānu un šo valstu mainīgo pragmatisko iesaistīšanos sadarbībā ar talibiem, ko tās tomēr neatzīst,

kopš 2021. gadā notika varas pārņemšana; uzsver, ka Vidusāzijas valstīm ir būtiska nozīme stabilitātes nodrošināšanā Afganistānā, sniedzot humāno palīdzību, elektroenerģiju, tirdzniecības iespējas un kopīgus savienojamības projektus; mudina ES īpašo sūtni Afganistānā turpināt cieši sadarboties ar kolēģiem Vidusāzijas valstīs ES un Vidusāzijas dialogā par Afganistānu; atzīst, ka Vidusāzija ir būtisks reģions attiecībā uz reliģiskā ekstrēmisma, terorisma un narkotiku tirdzniecības tīklu ierobežošanu un tā saskaras ar pieaugošu migrācijas spiedienu, ko rada pašreizējā humanitārā krīze Afganistānā;

7. uzsver, ka ES ir nozīmīga palīdzības sniedzēja šim reģionam; uzsver, ka ir svarīgi izmantot vienotu pieeju kā Eiropas komandai, jo tas ļauj radīt sinerģiju un maksimāli palielināt veikto pasākumu ietekmi un uzskatāmi parāda priekšrocības, ko sniedz daudzpusējā sadarbība; uzsver, ka ir jānodrošina ES palīdzības un investīciju pamanāmība;

8. norāda, ka klimata pārmaiņas, iedzīvotāju skaita pieaugums un ekonomiskās vajadzības rada Vidusāzijā arvien lielāku ūdens resursu noslogojumu; uzsver, ka šajā jautājumā ir vajadzīga ciešāka reģionālā sadarbība starp augšteces un lejteces valstīm, lai novērstu konfliktus par ūdens resursu sadali un izmantošanu; atzinīgi vērtē reģionālās platformas, piemēram, Starptautisko Arāla jūras glābšanas fondu, kas veicina dialogu un sadarbību starp Vidusāzijas valstīm; atgādina, ka ES un Vidusāzijas vides dialogs tika izveidots, lai atbalstītu Arāla jūras stabilizāciju un veicinātu labāku ūdens resursu apsaimniekošanu;

Demokrātija un cilvēktiesības

9. mudina Vidusāzijas valstis ievērot to saistības demokrātijas un cilvēktiesību jomā, norādot, ka tas atbilst arī partnerības un sadarbības nolīgumiem un vispārējo preferenču shēmai Plus; uzsver, ka ir svarīgi uzturēt regulārus cilvēktiesību dialogus ar Vidusāzijas valstīm, jo šie dialogi ir instruments, ar ko veicināt cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, un forums problemātisku jautājumu risināšanai; aicina ES delegācijas un dalībvalstu pārstāvniecības Vidusāzijā turpināt aktīvi uzraudzīt situāciju uz vietas, sadarboties ar cilvēktiesību aizstāvjiem un reaģēt uz cilvēktiesību pārkāpumiem un politiski motivētu vajāšanu, tostarp apmeklējot tiesas procesus un apmeklējot politieslodzītos;

10. uzsver būtiskos demokrātijas trūkumus, kas Vidusāzijā joprojām pastāv, un uzsver, ka reformu un labas pārvaldības atbalstīšanā reģionā svarīga loma var būt pilsoniskajai sabiedrībai; pauž nožēlu, ka likumdošanas iniciatīvās attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām un plašsaziņas līdzekļiem tiek izmantota ierobežojoša pieeja, kas samazina pilsoniskās sabiedrības darbības iespējas; norāda, ka Vidusāzijas valstu iedzīvotāji ir jauni un dinamiski un būtu jādod viņiem iespēja jēgpilni iesaistīties savas valsts nākotnes veidošanā; atzinīgi vērtē ES un Vidusāzijas pilsoniskās sabiedrības foruma darbību un aicina ES palielināt atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai;

11. norāda uz nepieciešamību palielināt Vidusāzijas noturību pret dezinformāciju, veicinot neatkarīgus medijus un saturu vietējās valodās, uzlabojot medijpratību un organizējot mērķtiecīgus kursus vietējiem žurnālistiem; pauž bažas par arvien biežākiem žurnālistu un blogeru arestiem un par draudiem slēgt neatkarīgus medijus; uzstāj, ka ir jānodrošina

žurnālistu, neatkarīgu blogeru un cilvēktiesību aizstāvju tiesību ievērošana, jānodrošina viņiem aizsardzība pret vajāšanu, spiedienu un draudiem un jāizmeklē uzbrukumi, kas vērsti pret viņiem;

12. pauž bažas par to, ka Vidusāzijā joprojām ir plaši izplatīta ar dzimumu saistīta vardarbība, minoritāšu un *LGTBIQ* personu diskriminācija un aizskaršana, un mudina Vidusāzijas valstu valdības ar atbilstīgiem tiesību aktiem un pasākumiem novērst šos cilvēktiesību pārkāpumus;

13. uzsver, ka ES būtu jāizmanto tās pozitīvais tēls Vidusāzijā, plašāk iesaistoties kultūras un publiskajā diplomātijā; atbalsta cilvēku savstarpējo kontaktu un mobilitātes veicināšanu, sniedzot iespējas izglītībā un zinātnē, izmantojot programmas "Erasmus+" un "Apvārsnis 2020", un palielinot tūrismu;

°

° °

14. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei, Komisijai, Komisijas priekšsēdētājas vietniekam / Savienības Augstajam pārstāvim ārlietās un drošības politikas jautājumos un Kazahstānas, Kirgizstānas, Tadžikistānas, Turkmenistānas un Uzbekistānas prezidentiem, valdībām un parlamentiem.